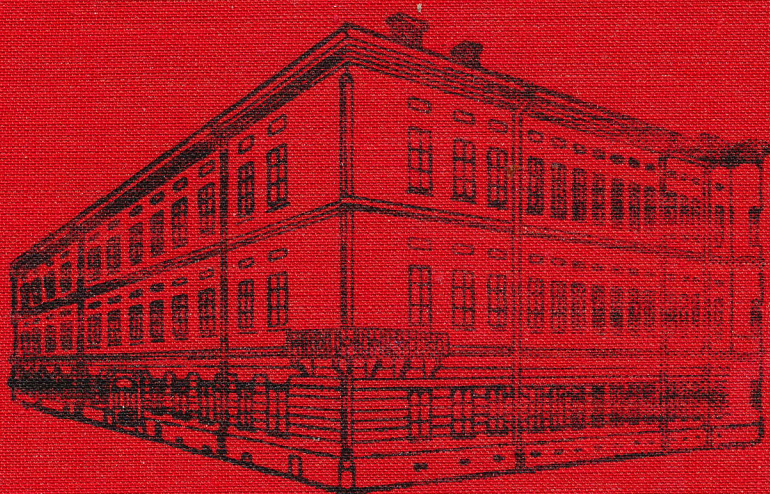

ACTA MVSEI NAPOCENSIS

XIX

1982

MUSEUL DE ISTORIE AL TRANSILVANIEI
CLUJ-NAPOCA

COLEGIUL DE REDACȚIE:

P. BUNTA (secretar de redacție); H. DAICOVICIU (redactor responsabil);
N. CORDOȘ; ȘT. FERENCZI; I. GLODARIU; I. KOVÁCS; GR. MARIAN;
I. MITROFAN; FR. PAP; ȘT. PASCU; C. POP; G. A. PROTOPOPESCU;
L. VAJDA; N. VLASSA

ACTA
MVSEI NAPOCENSIS
XIX

Fondator: CONSTANTIN DAICOVICIU

„ACTA MVSEI NAPOCENSIS“

Publicația Muzeului de istorie
al Transilvaniei

Orice corespondență se va adresa:
Muzeul de istorie al Transilvaniei,
3400 Cluj-Napoca,
str. Emil Isac nr. 2
Tel.: 2.26.77

„ACTA MVSEI NAPOCENSIS“

Publication du Musée d'Histoire
de la Transylvanie.

Toute correspondance
sera envoyée à l'adresse:
Muzeul de istorie al Transilvaniei,
3400 Cluj-Napoca (România),
str. Emil Isac nr. 2

CUPRINS

SOMMAIRE — СОДЕРЖАНИЕ — INHALT — CONTENTS

STUDII

FLORIN MEDELEȚ, În legătură cu expediția întreprinsă de Alexandru Macedon la Dunăre în 335 î.e.n.	13
I. GLODARIU, Sistemul defensiv al statului dac și întinderea provinciei Dacia	23
<i>Le système défensif de l'état dace et l'étendue de la province de Dacie . . .</i>	37
IOAN PISO, Carrières sénatoriales (III)	39
HADRIAN DAICOVICIU — DORIN ALICU, Edificii de cult la Ulpia Traiana Sarmizegetusa (II)	59
P. IAMBOR, Drumuri și vămi ale sării din Transilvania în perioada feudalismului timpuriu	75
IOAN AUREL POP, Realități medievale românești în Țara Hațegului reliefate prin analiza diplomatică a unor documente din secolele XIV—XV	87
FRANCISC PAP, Orientarea balcano-otomană și mediteraniană în comerțul clujean (prima jumătate a sec. XVII) . .	93
<i>L'orientation balkano-ottomane et méditerranéenne dans le commerce de la ville de Cluj (1re moitié du XVIIe siècle)</i>	103
RADU PĂIUȘAN, Ioan Bălaș — viceprefectul prefecturii „Auraria Gemina” în timpul revoluției românilor transilvăneni din 1848—1849	105
<i>Ioan Bălaș — Vizepräfekt der Präfektur „Auraria Gemina” während der rumänischen Revolution der Jahre 1848—1849 in Transsilvanien</i>	119
MIODRAG MILIN, Mișcarea națională română din Banat în contextul luptei naționale române antidualiste (1880—1894) (II) . .	121
<i>Le mouvement national roumain de Banat dans le contexte de la lutte nationale roumaine anti-dualiste (1880—1894) (II)</i>	134
STELIAN MÎNDRUȚ, Aspecte ale luptei pentru emancipare națională și socială a popoarelor din Ungaria dualistă la granița sec. XIX—XX.	135
<i>Сербские и словацкие национальные движения в дуалистической Венгрии. Намечания относительно эволюции, особенностей и сотрудничества на переломе XIX—XX вв.</i>	152
GHEORGHE I. BODEA, Date noi despre Uniunea Tineretului Muncitor din Ardeal și Banat — 1921—1923 (I) . .	155
<i>Nouvelles données sur l'Union de la Jeunesse Ouvrière de Transylvanie et Banat entre 1921—1923 (I)</i>	174

MARCEL ȘTIRBAN, Omagiu marelui om politic și diplomat român Nicolae Titulescu	175
<i>Homage to the great Romanian politician and diplomat Nicolae Titulescu</i>	185
LUDOVIC BÁTHORY, Lupta muncitorilor de la Uzinele de fier ale statului din Hunedoara pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă și de trai (1919—1940) (II)	187
<i>La lutte des ouvriers des Usines de fer de l'État de Hunedoara pour l'amélioration des conditions de travail et de vie (1919—1940) (II)</i>	203
VASILE T. CIUBĂNCAN, Apărarea frontierei de vest a României, deziderat național. Adeziuni clujene interbelice (II)	205
<i>Die Verteidigung von Rumäniens Westgrenze — ein nationales Desiderat. Adhäsionen aus Cluj in der Zwischenkriegszeit (II)</i>	218

NOTE ȘI DISCUȚII

GH. LAZAROVICI — ZOIA KALMAR, Discuții pe marginea le- găturilor cronologice și culturale între grupul Iclod și cul- tura Tisa	221
<i>Erörterungen am Rande der chronologischen und kulturellen Beziehungen zwischen der Iclod-Gruppe und der Theiss-Kultur</i>	245
ZOIA KALMAR, Descoperiri eneolitice la Gilău (III)	247
ȘTEFAN CUCOȘ, Începuturile perioadei de tranziție de la eneolitic la epoca bronzului în zona subcarpatică a Moldovei	253
VALENTIN VASILIEV, În legătură cu unele opinii referitoare la Hallstattul D în Transilvania	261
<i>Mit Bezug auf einige Ansichten über Hallstatt D in Siebenbürgen</i>	266
EUGEN IAROSLAVSCHI, Despre câteva podoabe dacice dintr-un muzeu britanic	271
<i>Sur quelques parures daces d'un musée britannique</i>	274
VASILE MOGA, În legătură cu o descoperire arheologică recentă din cetatea dacică de la Căpîlna (jud. Alba)	275
<i>Sur une nouvelle découverte archéologique dans la citadelle dacique de Căpîlna (dép. d'Alba)</i>	278
GÉZA FERENCZI — ISTVÁN FERENCZI, Săpături arheologice în burgul roman de la Ocland (jud. Harghita)	279
RADU ARDEVAN, <i>Nocturni Napocenses</i>	287
LIVIU PETCULESCU, Obrăzare de coifuri romane din Dacia	291
<i>Couvre-joues des casques romains de Dacie</i>	299
CRISTIAN M. VLĂDESCU — CONSTANTIN POP, Piese sculp- turale romane în Muzeul militar central	301
<i>Pièces sculpturales romaines a Musée Militaire Central</i>	306

CONSTANTIN POP — PETRU BONA — RICHARD PETROV-SZKY, Bronzuri figurate în Dacia romană: un tip iconografic inedit	307
<i>Bronzes figurés de Dacie romaine: un type iconographique inédit</i>	
	310
PETRU BONA — RICHARD PETROVSZKY — MARIA PETROV-SZKY, Tibiscum — cercetări arheologice (I) (1976—1979)	311
<i>Tibiscum — archäologische Untersuchungen (I) (1976—1979)</i>	
	322
ERWIN M. RUPRECHTSBERGER, Eine Bemerkung zur Terra sigillata aus Apulum	331
DOINA BENEĂ, Capsule romane pentru protejarea sigiliilor, descoperite la Tibiscum	337
<i>Capsules-enveloppes de sigilles romaines découvertes à Tibiscum</i>	
	343
DORIN ALICU — EMIL NEMEȘ, Obiecte de os descoperite la Ulpia Traiana Sarmizegetusa.	345
N. VLASSA, O gemă magică din Transilvania cu o temă iconografică rară	367
<i>Une intaille magique de Transylvanie avec un sujet iconographique rare</i>	
	374
DANA BĂLĂNESCU, Un nou tezaur cu monede romane imperiale din secolul IV descoperit la Moldova Veche (jud. Caraș-Severin)	375
<i>A new Roman imperial coins hoard of IVth century discovered at Moldova Veche (Caraș-Severin district)</i>	
	384
ȘT. MATEI, Al treilea mormânt princiar de la Apahida	387
<i>Le troisième tombeau princier d'Apahida</i>	
	392
DUMITRU ȚEICU — OVIDIU BOZU, Crucea-engolpion descoperită la Moldova Veche	393
<i>La croix-engolpion découverte à Moldova Veche</i>	
	395
MAGDALENA BUNTA, Călătoriile calfelor de aurari, mijloc de difuziune a formelor și tehnicilor de ornamentare	397
VIORICA POP, Bresla tâmplarilor din Cluj în secolul al XVII-lea (partea I)	405
<i>La corporation des menuisiers de Cluj au XVII-ème siècle (première partie)</i>	
	410
D. PRODAN — ELENA CERNEA, O primă formă a lui <i>Supplex libellus</i>	411
<i>Une première forme du Supplex libellus</i>	
	427

LIVIU GROZA, Participarea generalului Mihai Trapşa la lupta de la Custozza (1866)	429
<i>La participation du général Mihai Trapşa à la lutte de Custozza de 1866</i>	440
G. CIPĂIANU, Contribuţii documentare la istoria presei româneşti din Austro-Ungaria (1867—1874)	441
PETRU BUNTA — GEORGE PROTOPOPESCU, Primele statute ale mişcării muncitoreşti din Transilvania	455
<i>Les premiers statuts du mouvement ouvrier de Transylvanie</i>	462
SAMUEL IZSÁK, Farmacişti români din Transilvania şi Banat (studiu preliminar)	463
<i>Pharmaciens roumains de Transylvanie et Banat (étude préliminaire)</i>	473
LUCIAN GIURA — MIRCEA STOIA, Aspecte privind viaţa şi activitatea lui Cornel Diaconovich (1856—1923)	475
<i>Betrachtungen über das Leben und Wirken von Cornel Diaconovich (1856—1923)</i>	485
EUGENIA GLODARIU, Elena Pop Hossu-Longin şi mişcarea feministă din Transilvania	487
<i>Elena Pop Hossu-Longin et le mouvement féministe de Transylvanie</i>	496
MARIA MAGDALENA JUDE, Preocupări economice ale „Astrei” în despărţământul Diciosînmărtin	497
DANIELA COMŞA, Consiliul Naţional Român din comuna Gheja, judeţul Mureş	501
<i>The Romanian National Council of the Gheja village, the Mureş district</i>	507
NICOLAE PĂUN, Aspecte socio-economice ale oraşului Cluj, în contextul dezvoltării României în perioada 1922—1928	509
<i>The socio-economic aspects of Cluj during Romania's development between 1922—1928</i>	519
P. BUNTA — A. M. ARDOS, Procesele antifasciste din 1935 şi 1937 de la Cluj şi opinia publică. (Aspecte din presa vremii.) (I)	521

MUZEOLOGIE. RESTAURARE — CONSERVARE. OCROTIREA PATRIMONIULUI MUZEAL

BÉLA JUNGBERT, Repertoriul localităţilor cu descoperiri paleolitice din Transilvania (III)	543
ISTVÁN FERENCZI — MIHAI PETICĂ, Cercetări de topografie arheologică în judeţul Mureş (partea I-a)	557
<i>Research of archaeological topography in the Mureş county (First part)</i>	584
EUGEN STOICOVICI, Analiza microscopică a unor probe de pământ ars	585

IUDITA WINKLER, Drumul roman Napoca—Potaissa (II)	587
<i>Die Römerstraße Napoca—Potaissa (II)</i>	589
DORIN URSUȚ — PAUL PETRICĂ, Scurtă analiză topometrică a sectorului de drum roman cuprins între km 8 + 750 și intrarea în municipiul Turda.	591
<i>A short topometrical analysis of the Roman road between the Km. 8+750 and the entrance of the town Turda</i>	592
IOANA HICA-CÎMPEANU, Din colecțiile Muzeului de istorie al Transilvaniei — Donația Torma Karoly —. Unelte și arme romane din zona Ilișua — Cristeștii Ciceului	593
<i>Outils et armes romaines découvertes dans la région d'Ilișua — Cristeștii Ciceului.</i>	600
IOAN OPRISȚ, Comisiunea Monumentelor Istorice — Secția pentru Transilvania și promovarea cercetării epocii dacice	607
<i>La Commission des Monuments Historiques — Section pour la Transylvanie, promoteur des recherches sur l'époque dacique</i>	616
IUSTINIAN PETRESCU — AURELIA IGNA, Investigări biologice în serviciul cercetării istorice (III). Analiza părților lemnoase provenind dintr-un butoi dacic (sec. I e.n.) de la Grădiștea Muncelului	617
<i>The Analysis of the Wooden Parts (Elements) resulting from a Dacian Cask (the 1st century A.C.) from Grădiștea Muncelului</i>	620
GHEORGHE MÂNDRESCU, Frontonul Renaștere al bisericii evanghelice din Bistrița	621
<i>Le fronton Renaissance de l'église protestante de Bistrița</i>	626
ANA MARIA CIPĂIANU, O piesă vestimentară brodată din secolul al XVIII-lea	627
<i>An Embroidered Skirt from the 18th Century</i>	641
ALEXANDRU ARDOS, Un ceas muzical din sec. XVII—XVIII în colecția Muzeului de istorie al Transilvaniei	643
<i>Eine Spieluhr aus dem XVII.—XVIII. Jh. in der Sammlung des Museums für Geschichte Siebenbürgens</i>	652
MIHAELA STRÎMBU — UNDINA NEAMȚU, Monumente uitate ale arhitecturii de azi	653
IOAN CIUPEA, Bonuri și bilete de casă aflate în colecțiile Muzeului de istorie al Transilvaniei	661
MARIA MIREL — ANA MARIA ARDOS, Documente privitoare la situația materială a Muzeului ardelean la începutul sec. XX	667
GRAȚIANA ALICU, Circulația cărții vechi românești în județul Cluj (V)	673
MIRCEA IOAN, Tipărituri apărute la Blaj în primii 25 de ani de activitate a tipografiei (1747—1771), relevate de un document de epocă	687

- AVRAM ANDEA — SUSANA ANDEA, Date despre cartea românească veche din județele Cluj și Bistrița-Năsăud . . . 695
- Données concernant le livre roumain ancien des départements de Cluj et de Bistrița-Năsăud* . . . 708

- AURELIA IGNA — VANIA ATUDOREI, Considerații asupra aeromicroflorei expoziției de bază și a depozitelor Muzeului de istorie al Transilvaniei . . . 709
- Considerations regarding the microflora of the exhibition and the storages of the Transilvanian Historical Museum* . . . 714

RECENZII

- TUDOR SOROCEANU, Valentin Anisimovici Dergacev, *Pam'jatniki pozdnego Tripol'ja* . . . 719
- TUDOR SOROCEANU, *Jahresbericht des Instituts für Vorgeschichte der Universität Frankfurt a. M., 1978—79* . . . 719
- TUDOR SOROCEANU, T. S. Hačatrjan, *Artikskij nekropol'* . . . 721
- TUDOR SOROCEANU, Ghenuță Coman, *Statornicie, continuitate. Repertoriul arheologic al județului Vaslui* . . . 722
- TUDOR SOROCEANU, Jozef Paulík, *Prähistorische Kunst in der Slowakei* . . . 723
- TUDOR SOROCEANU, Anton Točík, *Nitriansky Hrádok-Zámeček. Bronzezeitliche befestigte Ansiedlung der Mad'arovce-Kultur* . . . 724
- TUDOR SOROCEANU, *Bronze Age Hoards. Some finds old and new* . . . 725
- TUDOR SOROCEANU, N. Chidioșan, *Contribuții la istoria tracilor din nord-vestul României. Așezarea Wietenberg de la Derșida* . . . 727
- TUDOR SOROCEANU, I. S. Masimov, *Keramičeskoe proizvodstvo epohi bronzы v Južnom Turkmenistane* . . . 735
- TUDOR SOROCEANU, Klemens Wilhelmi, *Zwei bronzezeitliche Kreisgrabenfriedhöfe bei Telgte, Kr. Warendorf* . . . 736
- TUDOR SOROCEANU, Tibor Kemenczei, *Das mittelbronzezeitliche Gräberfeld von Gelej* . . . 736
- N. VLASSA, *Studii dacice* . . . 739
- RADU ARDEVAN, *Limes. Akten des XI. internationalen Limeskongresses* . . . 741
- IOAN PISO, László Barkóczi, Sándor Soproni, *Die römischen Inschriften Ungarns. 3. Lieferung — Brigetio (Fortsetzung) und die Limesstrecke am Donauknie (RIU III)* . . . 745
- MIHAI BĂRBULESCU, Silviu Sanie, *Culte orientale în Dacia romană. 1. Cultele siriene și palmiriene* . . . 747
- NICOLAE GUDEA, Judith Topál, *The southern Cemetery of Matrca* . . . 749
- NICOLAE GUDEA, A. Mócsy (editor), *Die spätrömische Festung und das Gräberfeld von Tokod* . . . 750
- NICOLAE GUDEA, Silviu Sanie, *Civilizația romană la est de Carpați și romanitatea pe teritoriul Moldovei* . . . 752
- ALINA SOROCEANU, Ferenc Fülep, *Roman Cemeteries on the territory of Pécs (Sopianae)* . . . 755

ALINA SOROCEANU, <i>Figlina</i> , 3, 1978	756
IUDITA WINKLER, <i>Histoire et numismatique en Haute-Normandie</i>	761
IOANA HICA-CÎMPEANU, A. Kiss, <i>Avar Cemeteries in County Baranya</i>	763
IOANA HICA-CÎMPEANU, Éva Garam, <i>Das awarenzeitliche Gräberfeld von Kisköre</i>	764
PETRE IAMBOR, Katalin H. Gyürky, <i>Das mittelalterliche Dominikanerkloster in Buda</i>	767
G. CIPĂIANU, Pompiliu Teodor (editor), <i>Enlightenment and Romanian Society</i>	769
MIHAELA STRÎMBU, Lorenzo Lazzarini, <i>La pulitura dei materiali lapidei da costruzione e scultura — metodi industriali e di restauro</i>	773
*	
HADRIAN DAICOVICIU, Moștenirea lui Vasile Pârvan	777
VIORICA GUY MARICA, Academicianul Virgil Vătășianu la 80 de ani	779
FRANCISC PAP, Un solitar — o pildă. Academicianul David Prodan la 80 de ani	781
GHEORGHE LAZAROVICI, Hortensia Dumitrescu (<i>necrolog</i>)	785
ANDREI BODOR, Dumitru Tudor (<i>necrolog</i>)	789
HADRIAN DAICOVICIU, Gheorghe Matei (<i>necrolog</i>)	793
PRESCURTĂRI BIBLIOGRAFICE — ABRÉVIATIONS BIBLIOGRAPHIQUES	795